

Руденченко А.А.

кандидат пед. наук, член Спілки дизайнерів
України, Інститут мистецтва, Київський
університет імені Бориса Грінченка

ФОРМУВАННЯ ОСНОВ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ МИСТЕЦЬКИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ЗАСОБАМИ ЕТНОДИЗАЙНУ

Анотація. Стаття висвітлює актуальні проблеми етнодизайну, як одного з видів творчої художньо-проектної діяльності, що ґрунтується на культурно-мистецьких засадах традиційного декоративно-прикладного мистецтва і новітніх технологій дизайну, має необмежені навчально-виховні та творчо-розвивальні можливості.

Ключові слова: етнодизайн, декоративно-прикладне мистецтво, дизайн-освіта, навчання.

Аннотация. Руденченко А.А. Формирование основ профессиональной подготовки студентов художественных учебных заведений с этнодизайну. В данной статье показаны актуальные проблемы использования этнодизайну, как одного из видов творческой художественно-проектной деятельности, которая основывается на художественных истоках народного искусства и современного дизайна, имеет большие обучающие и воспитательные возможности.

Ключевые слова: этнодизайн, декоративно-прикладное искусство, дизайн-образование, обучение.

The summary. Rudenchenko A. Laying the foundations of training students of art schools with etno design. This article shows the actual problems of etno design as one of the kinds of creative art and design, which is based on the artistic roots of folk art and modern design, has great training and educational opportunities.

Keywords: etno design, decorative arts, design, education and training.

Постановка проблеми. Становлення нової освітньої парадигми в Україні відбувається в умовах стрімкого розвитку глобальної інтеграції у світове співтовариство, зростання впливу етнічного фактору на процеси збереження цілісності національної державності. Національна доктрина розвитку освіти визначає, що освіта має гуманітарний характер і ґрунтується на культурно-історичних цінностях українського народу, його традиціях і духовності.

Врахування в змісті освіти як універсальних, так і етнокультурних надбань, на думку Г. Філіпчука, дає змогу здійснювати освітньо-виховний процес на національному підґрунті, переосмисленні світового розвитку і глобальних процесів з точки зору наших досягнень, інтересів, ментальності. Водночас освітня галузь має спрямовуватися на опанування особистістю власного історичного досвіду, інакше самоусвідомлення нації, її громадянська культура буде недостатньою, як і її практична самоорганізація і змагальність на початку третього тисячоліття з розвиненими економічними, політичними, інформаційними науковими системами і технологіями [10, с. 21].

Актуальною проблемою дизайн-освіти є визначення умов розвитку етнічної ідентичності як складової художньо-проектної свідомості дизайнера та забезпечення умов ефективного становлення етнодизайна як головного чинника підтримки гармонійного розвитку культури нації. У зв'язку з цим дизайн-освіта у мистецьких навчальних закладах повинна бути спрямована на формування в студентів основ фахової підготовки з етнодизайну, професійно значущих якостей, творчих здібностей, інтересів, тощо. Підвищення рівня фундаментальної та фахової підготовки неможливо реалізувати без належного теоретичного та науково-методичного їхнього обґрунтування.

Аналіз останніх досліджень. Народне мистецтво та його вплив на розвиток свідомості особистості в педагогічному процесі був предметом уваги в дослідженнях І. Зязюна, Г. Васяновича, О. Гончаренка, Н. Ничкало, В. Фіголя та ін. У контексті мистецької освіти ця проблема висвітлюється в працях С. Маркова, Л. Масол, Н. Миропольської, О. Ростовського, О. Рудницької, Г. Тарасенка.

Проблему професійної підготовки майбутніх дизайнерів досліджували Т. Божко, О. Лазарев, В. Лесняк, О. Маторін, В. Савін, А. Чебикін, В. Шоста та інші вчені.

У теоретичному осмисленні народних витоків пошуку шляхів упровадження традиційного декоративно-ужиткового мистецтва та класичного дизайну в систему художньої і технологічної освіти присвячені праці С. Антоновича, В. Мадзігона, Т. Носаченко, Л. Оршанського, В. Сидоренка, Р. Силка, В. Сироти, Л. Савки, А. Симоніка, В. Тименка, В. Титаренко, В. Тягура та ін.

Однак досі немає розробок, які стосуються основ фахової підготовки студентів мистецьких навчальних закладів з етнодизайну. Отже, існує істотна суперечність між змістом традиційної підготовки майбутніх дизайнерів й недостатньою розробленістю

Надійшла до редакції 14.12.2011

методологічних засад її оновлення на теренах етнодизайну.

Результати дослідження. Етнодизайн в будь-якому виді діяльності сприяє залученню людини до матеріальної культури суспільства, збагачує, облагороджує особистість. Сьогодні важливо сформулювати у студентів мистецьких навчальних закладів здібність емоційно сприймати і цінити прекрасне в людині і оточуючому середовищі, щоб повернути суспільству втрачені моральні чинники та духовність. Етнодизайн, творча енергетика, отримана від спілкування з мистецтвом, повинна, в кінцевому результаті, стимулювати діяльність в створенні нових цінностей.

Етнодизайнерський підхід ставить перед дизайнерами в якості першочергових завдань пошук національного стилю та форми, гуманного ставлення до навколишнього середовища. Це вимагає формування відповідних підходів до культури споживання та побудови її нової структури, що орієнтована на органічний спосіб життя, гармонізацію відносин людини з довкіллям.

У сучасних умовах українську дизайн-освіту, як нову модель дизайнерської підготовки, потрібно будувати на засадах інтеграції декоративно-ужиткового мистецтва та професійного дизайну, користуючись при цьому національними духовними традиціями, надаючи більш широкого розвитку поняттю “етнодизайн”, який є невичерпним джерелом для розвитку предметного середовища.

Як зазначає М.О. Пічкур, в будь-якому виді народного декоративно-прикладного мистецтва, методологія його діяльності збігається з дизайн-діяльністю. В обох випадках їхнім предметом є творча проектна діяльність, мета якої – створення гармонійного предметного середовища, що якнайповніше задовольняє матеріальні й духовні потреби людини; об’єктом – будь-яка річ, предметно-просторове середовище; метою – гуманізація матеріального оточення людини з єдністю корисності й краси, що виражається в його впорядковуванні відповідно до естетичних суспільних норм окремого етносу й конкретного культурного регіону; адресатом – кожен член суспільства; методами, що ґрунтуються на сталих композиційних закономірностях і виражальних засобах [9, 159].

Лише, на відміну від декоративно-ужиткового мистецтва, що має обмежене, іноді лише індивідуальне призначення, дизайн є однією із форм масової комунікації в сучасному суспільстві, бо забезпечує взаємозв’язок виробництва й споживання через торгівлю, регулює взаємодію попиту й пропозиції, купівельну активність масового споживача [5, 8]. Тому у контексті поняття «етнодизайн» можна трактувати як неформальне наслідування народним художнім традиціям, установлення зв’язку між ними й дизайн-інноватикою на рівні декору, форми, матеріалу й функціонального призначення.

Термін „етнодизайн” є синтезом таких дефініцій, як „етнічний” і „дизайн”. „Етно” використовується для означення народного, національного на кшталт етнографії, етнології, етнопедагогіки, етнопсихології

тощо та є похідним від грецького „етнос” – народ, стійка спільність людей, що історично склалась на певній території. Тому етнодизайн розглядається як комплексна міждисциплінарна діяльність студентів з проектування сучасних форм та розробки декору, в яких домінують національні елементи і мотиви, а також втілення художніх проектів в матеріалі.

Етнодизайн має бути спрямованим на забезпечення екологічного ставлення до людини, викликати радість через актуалізацію та підтримку глибинних культурних цінностей, духовності. Японський теоретик К. Екуан [6] визначає радість як головну мету дизайнера і показник якісного дизайну.

Сучасні перетворення у дизайн-освіті спрямовані на забезпечення умов для творчого зростання особистості майбутнього дизайнера, формування національних, культурно-естетичних цінностей, високоякісної професійної підготовки фахівців з етнодизайну, їхньої здатності до самореалізації в індивідуальній і колективній діяльності; оволодіння відповідними кваліфікаціями і компетенціями, необхідними для професійної мобільності та конкурентоспроможності на ринку праці, а також для соціального визнання кожного студента мистецького навчального закладу як дизайнера-професіонала в художньому середовищі.

Впровадження теоретичних і методичних засад підготовки студентів з етнодизайну у мистецьких навчальних закладах спрямоване як на реалізацію особистісно-орієнтованого підходу, врахування потреб, інтересів і можливостей у професійному навчанні студентів з урахуванням наукоємних технологій, так і на виконання вимог суспільства до соціального, професійного розвитку, самореалізації людини.

Нами з’ясовано, що фахова підготовка з етнодизайну студентів мистецьких навчальних закладів можлива за умов:

- 1) представлення внутрішнього світу особистості як структури, відносно якої можливо приводити предметне середовище у відповідність до людини;
- 2) визначення світоглядних орієнтирів, які характеризують ментальну модель світосприйняття;
- 3) актуалізації мотивації щодо необхідності засвоєння моделей етнічного формоутворення;
- 4) етнічного оточення, традицій, мови спілкування, історичних факторів;
- 5) використання музейної педагогіки як наукової дисципліни;
- 6) оволодіння відповідними художньо-проектними знаннями, уміннями та навичками, а також перспективу їх використання у процесі творчої діяльності;
- 7) створення умов для ефективної самостійної роботи студентів;
- 8) повинна переважати практична діяльність студентів у різних сферах навчально-професійної діяльності;
- 9) основними цілями навчання дизайнерським дисциплінам буде формування та розвиток у студентів цілісної системи поглядів про навколишній матеріально-предметний світ, його етностильову специфіку, особливості та ідеали з обов’язковим

акцентуванням уваги на творчому підході як найбільшій цінності в гармонійному розвитку особистості;

Створення зазначених умов для набуття необхідних компетентностей сприятиме: продуктивності та конкурентноздатності майбутніх дизайнерів на ринку, швидкої, розвитку середовища для інноваційних перетворень в умовах конкуренції дизайнерських об'єктів.

Виходячи з цього, фахова підготовка з етнодизайну студентів мистецьких навчальних закладів нами розглядається як здатність і готовність студента до творчої професійної діяльності, що ґрунтується на відповідних знаннях, уміннях та навичках, особистісних здібностях, цінностях та досвіді, які дають можливість, з урахуванням етнодизайну та засобів сучасного дизайну, здійснювати ефективну дизайнерську підготовку, забезпечуючи загальнокультурний та творчий розвиток, формувати в студентів уміння вирішувати завдання в галузі формотворення і декорування матеріальних об'єктів.

Література:

1. Антонович Є. А., Захарчук-Чурай Р. В., Станкевич М. Е. Декоративно прикладне мистецтво / Є.А. Антонович., Р.В. Захарчук-Чурай, М.Е. Станкевич. – К.: «Світ», 1992. – 270 с.
2. Аронов В.Р. Теоретические концепции зарубежного дизайна / В.Р. Аронов. – М.: ВНИИТЭ, 1992. – 122 с.
3. Даниленко В.Я. Дизайн України у світовому контексті художньо-проектної культури ХХ століття (Національні та глобалізаційні аспекти): автореф. дис. на здобуття ступеня д-ра мист.: 05.01.03 / Львівська академія мистецтв. – Львів, 2006. – 36 с.
4. Даниленко В.Я. Дизайн : підручник / В.Я. Даниленко. – Харків : Видавництво ХДАДМ, 2003. – 320 с. : іл.
5. Ермилова В.В. Моделирование и художественное оформление одежды : учеб. пособие для студ. учреждений сред. проф. образования / В.В. Ермилова, Д.Ю. Ермилова. – М. : «Мастерство» Издательский центр «Академия»; Высшая школа, 2000. – 184 с.
6. Экуан К. Экологический дизайн: поиски результаты / К. Экуан // Техническая эстетика. – 1989. – С. 16-17.
7. Канцедикас А.В. Искусство и ремесло / А.В. Канцедикас. – М.: Изобразительное искусство, 1977. – 120с.
8. Савенкова Л. І. Овоение художественно-органической предметно-пространственной среды / Л. І. Савенкова. – Луганск: ЛГПИ, 1990. – 175 с.
9. Пічкур.М.О. Методологічні засади етнопедагогізації змісту професійної підготовки майбутніх дизайнерів // Становлення і розвиток етнодизайну: український та європейський досвід: Матеріали І Міжнародної науково-практичної конференції (28-30 жовтня 2010р.) – Полтава: ПНПУ ім. Короленка, 2010. – 159 с.
10. Філіпчук Г.Г. Громадянське суспільство : освіта, етнокультура, етнополітика : [монографія] / Г. Філіпчук. – Чернівці : Зелена Буковина, 2002. – 488 с.